

การจัดการเรียนรู้สาระวรรณคดี วรรณกรรม

วรรณคดีและวรรณกรรมเป็นบันทึกทางสังคมและสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในยุคหนึ่ง ๆ ผ่านตัวละครที่สร้างตามจินตนาการของผู้แต่ง ผู้อ่านจึงสามารถเรียนรู้สัจธรรมของชีวิตได้จากลักษณะนิสัยของตัวละครเหล่านั้น ได้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ดังนั้นวรรณคดีและวรรณกรรมจึงให้ทั้งความเพลิดเพลิน บันเทิงใจ และช่วยกล่อมเกลাজิตใจมนุษย์ให้มีความดีงามอีกด้วย

4.1 จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรม

วรรณคดีไทยเป็นผลงานสร้างสรรค์ของกวีที่ถ่ายทอดมาทุกยุคทุกสมัย ผู้ศึกษาวรรณคดีควรมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่กล่อมเกลাজิตใจและอารมณ์มนุษย์ให้มีความดี ความงาม และรู้จักความเป็นจริงของชีวิต เข้าใจชีวิตและเข้าใจมนุษย์มากขึ้น เราประเมินค่าวรรณคดีและวรรณกรรมได้ทั้งด้านวรรณศิลป์ ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านคุณธรรม

4.2 องค์ประกอบของวรรณคดีวรรณกรรม

วรรณคดีวรรณกรรมที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของกวีออกมา ประกอบด้วย เรื่องราว ตัวละคร ฉาก เป็นต้น รูปแบบของการประพันธ์ และความงามด้านวรรณศิลป์ที่ทำให้วรรณคดีไทยมีความไพเราะ สำนวนกวีวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2559) จีรวรรณ อิศระพงศไพศาล (2555) ได้กล่าวถึง กล่าวว่ วรรณคดีและวรรณกรรมมีองค์ประกอบ 3 อย่างที่สัมพันธ์กัน คือ เนื้อหา รูปแบบ และภาษา ดังนี้

1.1 เนื้อหา

เนื้อหา หมายถึง ใจความสำคัญ เนื้อของวรรณคดีและวรรณกรรมมีส่วนสำคัญที่มาประกอบกัน คือ เนื้อเรื่อง แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร และฉาก

1.1.1 เนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่อง คือ เรื่องราวหรือข้อคิดของงานประพันธ์ เป็นส่วนที่บอกว่า มีอะไรเกิดขึ้นกับใคร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร งานประพันธ์บางเรื่องอาจไม่มีเรื่องราว เช่น ภาษิต คำสอน มีเนื้อหาเป็นข้อคิด คำสอน หรือคติเตือนใจที่ผู้แต่งต้องการสื่อให้ผู้อ่านรับรู้

1.1.2 แก่นเรื่อง

แก่นเรื่อง คือ แนวคิดหลักหรือข้อคิดสำคัญที่ผู้แต่งกำหนดไว้ก่อนที่จะเขียนเรื่อง เพื่อเป็นกรอบให้ผู้แต่งไม่เขียนนอกกรอบเรื่อง

1.1.3 โครงเรื่อง

โครงเรื่อง คือ เหตุการณ์สำคัญของเรื่องและผู้แต่งวางไว้อย่างคร่าว ๆ ยังไม่ใส่รายละเอียดของเนื้อหา ไม่กำหนดชื่อตัวละคร ไม่กำหนดรายละเอียดของเหตุการณ์และสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์

1.1.4 ตัวละคร

ตัวละคร คือ ผู้แสดงบทบาทในงานประพันธ์ ตัวละครอาจเป็นบุคคลที่มีตัวตนจริง ๆ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเอกาทศรถ ในลิลิตตะเลงพ่าย อาจเป็นบุคคลสมมุติ เช่น พระอภัยมณี ศรีสุวรรณ อาจเป็นสัตว์ เช่น ม้าสีหมอก อาจเป็นสัตว์สมมุติ เช่น ม้านิลมังกร อาจเป็นครึ่งคนครึ่งสัตว์ เช่น นางเงือก อาจเป็นมนุษย์ เช่น ฝ้ายกษ และอาจเป็นสิ่งของ เช่น ตู้ไปรษณีย์ บ้าน ผ้าขี้ริ้ว

1.1.5 ฉาก

ฉาก คือ สภาวะแวดล้อมของตัวละครในงานประพันธ์ รวมถึงบรรยากาศในเหตุการณ์หรือเรื่องราวของงานประพันธ์ ฉากอาจเป็นสถานที่จริง ๆ เช่น ฉากในกรุงเทพมหานคร ฉากในประเทศอังกฤษ ฉากจากจินตนาการ เช่น ฉากป่าหิมพานต์ ฉากสวรรค์ วรรณคดีบางเรื่องฉากมีอิทธิพลต่อตัวละครมาก เช่น ฉากทะเลในเรื่อง พระอภัยมณี

1.2 รูปแบบ

รูปแบบ หมายถึง ลักษณะของงานประพันธ์ที่ผู้แต่งแสดงออกมา วรรณคดีและวรรณกรรมแต่ละประเภท มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น วรรณคดีและวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์ ใช้รูปแบบลิลิตนิราศ บทเห่ ฯลฯ ประเภทบทละคร ใช้รูปแบบละครไทย ละครพูด ละครเพลง ฯลฯ ประเภทบันเทิงคดี ใช้รูปแบบนิทาน ตำนาน เรื่องสั้น นวนิยาย ฯลฯ วรรณกรรมปัจจุบันมีรูปแบบของงานประพันธ์ใหม่ ๆ ต่างจากที่เคยพบ เช่น เขียนนวนิยายโดยใช้รูปแบบจดหมาย

1.3 ภาษา

ภาษา หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้เรียบเรียงเรื่องราว เหตุการณ์ ความรู้ ฯลฯ เพื่อสื่อมายังผู้รับสาร ภาษาในวรรณคดีและวรรณกรรมมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน คือ เป็นภาษาพูดในวรรณคดี และวรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นภาษาเขียนในวรรณคดีและวรรณกรรมลายลักษณ์อักษร วรรณคดีและวรรณกรรมจะมีความไพเราะหรือไม่ขึ้นอยู่กับการใช้ศิลปะทางภาษา

1.3.1 รสคำ

รสคำ คือ ความไพเราะอันเกิดจากถ้อยคำหรือเสียงของถ้อยคำ ซึ่งได้แก่ การเลือกสรรถ้อยคำที่มีความหมายกระทบใจ แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึก เช่น เรียกนางว่า “เยาวมาลย์ บงกชแก้ว” และการใช้เสียงสัมผัส การเลียนเสียงธรรมชาติ การเล่นคำและเล่นเสียง

1.3.2 รสความ

รสความ คือ ความไพเราะอันเกิดจากความหมายของคำประพันธ์ โดยการพรรณนาหรือการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา หรือใช้กวีโวหารช่วยในการพรรณนาหรือการบรรยาย

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (2559) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของวรรณคดี ไว้ 6 ประการ ได้แก่

1. เนื้อเรื่อง ควรพิจารณาเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ การพิจารณาเนื้อเรื่องในวรรณคดีจะต้องอ่านหลาย ๆ ครั้ง ศึกษาคำศัพท์และความหมายต่าง ๆ จับใจความ พินิจพิเคราะห์ ถ้าเป็นวรรณคดีที่มีโครงเรื่องที่จะต้องศึกษาให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร มีเหตุการณ์ตอนใดน่าสนใจ เนื้อเรื่องเหมาะสมกับยุคสมัยหรือไม่ เป็นต้น

2. โครงเรื่อง เป็นการวางกรอบและแนวทางในการสร้างเรื่อง โครงเรื่องเดียวกันอาจสร้างเรื่องได้แตกต่างกัน โครงเรื่องมักแสดงความขัดแย้งที่เป็นเหตุของเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ความขัดแย้งระหว่างสุเทพณ์กับมัทนา ขุนช้างกับขุนแผน

3. ตัวละคร ควรพิจารณาลักษณะนิสัยของตัวละครว่าใครคือตัวเอก พฤติกรรมของตัวละครใดน่ายกย่อง น่าตำหนิ ลักษณะนิสัยตัวละครสอดคล้องกับการดำเนินเรื่องหรือไม่ โดยพิจารณาจากการกระทำและคำพูดของตัวละคร

4. ฉาก ควรพิจารณาเวลาและสถานที่ของวรรณคดีและวรรณกรรม ฉากที่ปรากฏจะต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง เช่น ฉากประเทศจีนจากเรื่องสามก๊ก ฉากในป่าจากเรื่องมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์มัทรี

5. บทเจรจา ควรพิจารณาจากคำพูดของตัวละครเพื่อให้ทราบลักษณะนิสัยและแรงจูงใจที่ทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมแบบนั้น ๆ

6. แก่นเรื่อง ควรพิจารณาแนวคิดที่กวีมีเจตนาจะเสนอต่อผู้อ่าน โดยแฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง แก่นเรื่องเป็นสิ่งที่ผู้แต่งใช้ในการวางโครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการแต่งเรื่อง ส่วนผู้อ่านเมื่ออ่านวรรณคดีและวรรณกรรมจบแล้วจึงพิจารณาแก่นเรื่องเป็นลำดับสุดท้าย

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของวรรณคดี ประกอบด้วย (1) รูปแบบ คือ ลักษณะงานประพันธ์ ที่ผู้แต่งแสดงออกมามีลักษณะที่ต่างกันไป (2) ภาษา คือ ถ้อยคำที่ใช้เรียบเรียงเรื่องราว ความรู้สึ้อย่างผู้รับสารโดยภายในภาษาจะเป็นสิ่งที่แสดงคุณค่า โวหารภาพจน์ ของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ภาษาจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และ (3) เนื้อหา ใจความสำคัญ เนื้อของวรรณคดีที่ประกอบสร้างวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ โดยองค์ประกอบหลักทั้ง 3 องค์ประกอบเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้วรรณคดีไทยมีความไพเราะและเกิดความงามทางด้านวรรณศิลป์

4.3 คุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีวรรณกรรม

วรรณคดีไทยเป็นผลงานสร้างสรรค์ของกวีที่ถ่ายทอดมาทุกยุคทุกสมัย เป็นดั่งหนังสือเล่มใหญ่ที่บันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และความรู้มรดกทางภาษา ดังนั้นผู้ศึกษาวรรณคดีควรมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดี โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีไว้ดังนี้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ., 2559) ได้กล่าวถึง คุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีไว้ว่า วรรณคดีและวรรณกรรมมีบทบาทเหมือนงานศิลปะอื่น ๆ คือ การสร้างความบันเทิงใจ และจรรโลงใจ ความบันเทิงใจ หมายถึง ความเพลิดเพลิน ความสนุก ความอิมใจอิมอารมณ์ในการอ่าน การฟัง ส่วนจรรโลงใจ หมายถึง ความชื่นบาน เบิกบาน การยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ประณีตขึ้น มีจิตใจและอารมณ์ที่ตึงามละเอียดอ่อน วรรณคดีและวรรณกรรมจึงเป็นสิ่งที่กลมกล่อมจิตใจและอารมณ์มนุษย์ให้มีความสุข ความงาม และรู้จักความเป็นจริงของชีวิต เข้าใจชีวิตและเข้าใจมนุษย์มากขึ้น เราอาจประเมินค่าวรรณคดีและวรรณกรรมได้ทั้งด้านวรรณศิลป์ ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและวัฒนธรรมและด้านคุณธรรม สอดคล้องกับ ปิยนุช แหวนเพชร (2560) ได้กล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณคดีไทยไว้ว่า วรรณคดีและวรรณกรรมไทยเป็นผลงานอันทรงคุณค่าที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วรรณคดีวรรณกรรมไทยให้ความสนุกสนานและความบันเทิงแก่ผู้อ่าน ให้เห็นคุณค่าทางอารมณ์ เนื้อหา และคุณค่าด้านสังคม กล่าวคือ วรรณคดีทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตามและสะท้อนใจ สอดแทรกความรู้ แนวคิด คติธรรม และความงามทางภาษา นอกจากนี้วรรณคดียังเป็นสื่อในการบอกเล่าเรื่องราว วิถีชีวิตและสภาพทางสังคมของคนไทยในอดีตอีกด้วย

สรุปได้ว่าคุณค่าของวรรณคดีไทยมีทั้งคุณค่าด้านอารมณ์และด้านคุณธรรม (1) คุณค่าด้านอารมณ์ สิ่งบันเทิงใจสำคัญของคนสมัยก่อนคือ การดูมหรสพ เช่น โขน ละคร ทำให้มีการแต่งหนังสือขึ้นมาเพื่อใช้เป็นบทสำหรับแสดงมหรสพดังกล่าว เนื้อเรื่องของวรรณคดีประเภทนี้มักเน้นความสนุกสนานแต่ในขณะเดียวกัน วรรณคดีประเภทนี้ก็แต่งไว้สำหรับอ่านด้วยเช่นกันกับวรรณคดีประเภทอื่น ๆ การอ่านหนังสือของคนแต่ก่อน ส่วนใหญ่มักไม่อ่านเงียบ ๆ อยู่ในใจอย่างที่เรารับรู้ แต่จะอ่านออกเสียงเพื่อฟังเรื่องที่สนุกสนานและเพื่อฟังความไพเราะของคำประพันธ์ไปด้วย (2) คุณค่าด้านคุณธรรม กวีอาจแสดงให้เห็นผลของการกระทำที่ตัวละครควรได้รับเป็นการลงโทษ เพื่อเป็นอุทาหรณ์เตือนใจผู้อ่านต่อไป ตัวอย่างเช่นเรื่องของนนทกในรามเกียรติ์เตือนสติเราได้ว่าผู้ที่ลืมหินเพราะความอวดเก่งไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจอาจต้องพินาศด้วยน้ำมือของตนเอง (3) คุณค่าด้านเนื้อหา คือ การสอดแทรกความรู้ แนวคิด คติธรรม และ (4) คุณค่าทางวรรณศิลป์ คือความงามทางภาษา โดยคุณค่าเหล่านี้ให้ทั้งความบันเทิงใจและจรรโลงใจแก่ผู้อ่าน

4.4 แนวคิดในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรม

หลักการใช้ภาษาไทยในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุถึงคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาในระดับชั้นต่างๆ ซึ่งจะขอยกตัวอย่างเฉพาะระดับมัธยมศึกษาว่า ผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่อง ธรรมชาติของภาษา อิทธิพลของภาษา และลักษณะของภาษาไทย ใช้คำและกลุ่มคำสร้างประโยคได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่งคำประพันธ์ประเภท กาพย์ โคลง ร่ายและฉันท์ ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างถูกต้อง วิเคราะห์หลักการ สร้างคำในภาษาไทย อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทยและภาษาถิ่น วิเคราะห์และประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 1)

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยต้องให้นักเรียนเกิดความสนใจและวิพากษ์ในคุณค่าของวรรณคดี มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยไว้ดังนี้

ดวงมน จิตรจันทน์ (2553) ได้กล่าวถึง แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยไว้ว่า สิ่งที่จะต้องเติมลงไปในการรับรสความรื่นรมย์ก็คือกิจกรรมการวิเคราะห์วิจารณ์ซึ่งไม่อาจจะขาดการตีความไปได้ ครูอาจารย์ผู้สอนคงต้องมีความสามารถด้านนี้จึงจะชี้แนะและสร้างสมรรถนะแก่นักเรียน นักศึกษาได้ กระบวนการเรียนการสอนก็ต้องเปลี่ยนไปจากการให้คำตอบสำเร็จรูปเพื่อจดจำแม้มีคำนิยามบางอย่างอยู่ในแบบเรียน หากใช้วิธีเรียนอย่างตั้งคำถาม ก็สามารถกระตุ้นการคิดให้ขบถได้เหมือนกัน แนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2514) ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยไว้ว่า การที่จะให้เกิดน้ำใจรักวรรณคดีนั้น ต้องอาศัยกลวิธีที่แนบเนียน เมื่อใดควรให้อ่านแต่เพียงผิวเผิน เมื่อใดควรล่อให้วิพากษ์วิจารณ์ เมื่อใดควรชี้แจงว่า สิ่งใดเป็นสิ่งสมมติ ไม่ใช่ให้ทักท้วงเอาเป็นความจริง สิ่งใดเป็นสัญลักษณ์ และเป็นสัญลักษณ์ของอะไร อย่างไร การให้เข้าใจศัพท์นั้นจำเป็นแต่จะต้องให้เข้าใจด้วยความสบายใจ เพื่อจะได้เข้าถึงลักษณะสำคัญของวรรณคดีให้เร็วที่สุดที่วัยและสมรรถภาพจะพาเข้าถึงได้ วรรณคดีเป็นความสุข ซึ่งหมายความว่าต้องมีเพื่อนร่วมสนุกด้วยกัน น้อยนักที่มนุษย์จะชอบทำอะไรแต่ลำพังโดยไม่ต้องการเพื่อนร่วมทำร่วมสนุก ในวิชาครู การคุยกันเป็นเรื่องเป็นข้อความรู้ในห้องเรียนเรียกว่า การอภิปราย กิจกรรมนี้ควรดำเนินไปเพื่อให้นักเรียนเกิดความรักความภาคภูมิใจในศิลปะของชาติ เพื่อให้เข้าใจเอกลักษณ์ของชาติตน ไม่เป็นความทุกข์ทรมาน การวิพากษ์วิจารณ์นั้น ผู้เขี่ยวล้อมต้องทำผิดบ้างถูกบ้าง แต่ดังได้กล่าวแล้ว ถ้าเราเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดเห็นของเขา เขาก็จะรู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของด้วยคนหนึ่ง ไม่ใช่ครูเป็นเจ้าของวรรณคดี คนหนุ่มคนสาวควรแต่จะรับฟัง เราอาจให้เขาจับฟังเราได้ด้วยวิธีการ ที่เขาจะคิดว่า ครูกับศิษย์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ต่างก็เป็นผู้รับมรดกอันล้ำค่าของบรรพบุรุษด้วยกัน

นอกจากนี้ กิ่งกาญจน์ บุณสินวัฒน์กุล (2560) ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนวรรณคดี ครูผู้สอนควรปลูกฝังกระบวนการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียนผ่านการวิเคราะห์วิจารณ์ลักษณะนิสัย หรือการกระทำของตัวละครได้อย่างมีเหตุผล ตลอดจนสามารถนำแนวคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยนำสิ่งที่ได้เรียนมาเปรียบเทียบ หรือเชื่อมโยงให้เข้ากับชีวิต วัย และประสบการณ์ของนักเรียน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วนักเรียนก็จะเห็นความสำคัญของการเรียนวรรณคดีมากขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ฝึกทักษะ

กระบวนการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเห็นมีผล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ อันเป็นเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในศตวรรษที่ 21

สุทิววงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2511 อ้างถึงใน พรทิพย์ แข็งขัน, 2548) ได้เสนอแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงวรรณคดีวรรณกรรมไทย สรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหา ต้องให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องและอรรถรสของเรื่อง การที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดี คือ การให้ผู้เรียนอ่านล่วงหน้า ให้รู้ว่าเนื้อหามีความงาม และให้แก่งคิดอย่างไร การสอนให้ผู้เรียนตีความได้ ผู้สอนควรอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมตัวละครไม่ว่าเป็นตัวเอก หรือตัวรอง เป็นเพียงตัวแทนที่ถ่ายทอดคิดของกวี มิใช่เป็นบุคคลที่กวีต้องการให้เป็นแบบอย่าง

2. การจัดการเรียนรู้ด้านคำศัพท์ ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนเข้าใจรสคำ ศิลปะการใช้คำ ศิลปะการใช้ภาษา ซึ่งให้เห็นว่าคำที่กวีใช้ต่างกับคำสามัญอย่างไร ไม่ใช่ให้รู้ว่าศัพท์คำใดแปลว่าอะไรเท่านั้น เพราะคำที่กวีใช้มีความหมายในตัว มีความงามทั้งเสียงและความหมายและแสดงให้เห็นภูมิปัญญาทางภาษาของกวี

3. การจัดการเรียนรู้ด้านฉันทลักษณ์ ควรเน้นศิลปะการประพันธ์ ได้แก่ ศิลปะการบรรจุคำให้มีเสียงและจังหวะกลมกลืนพอเหมาะกับฉันทลักษณ์ การรู้จักเลือกใช้ฉันทลักษณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องเพื่อให้เกิดความไพเราะและมีความหมาย

4. การจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านทำนองเสนาะ ควรให้ผู้เรียนได้ฟังเสียงที่ไพเราะจากการอ่านและการขับร้องที่ถูกต้อง เพราะการได้สัมผัสเสียงของบทร้อยกรองจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในบทร้อยกรองยิ่งขึ้น แต่ถ้าผู้เรียนไม่สามารถอ่านให้ไพเราะได้ ผู้สอนไม่ควรบังคับให้อ่าน เพราะอาจมีผลต่อทัศนคติในการเรียนวรรณคดีของผู้เรียน

5. การจัดการเรียนรู้ด้านเกร็ดความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในวรรณคดี วรรณกรรม ผู้สอนควรสอนเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นภูมิหลังของวรรณคดีและวรรณกรรม เช่น เจตคติของกวี อิทธิพลของสังคมที่มีต่อแนวคิดของกวี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ผู้สอนสามารถใช้วิธีสอนที่กระตุ้นความคิด เช่น กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยการตั้งสมมติฐานว่าวรรณคดีในอดีตเป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์ และเป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุมาจากสภาพสังคมสมัยนั้นผู้อุปถัมภ์กวีไทยคือ วัด สถาบันกษัตริย์ และเชื้อพระวงศ์ สมมติฐานนี้เป็นจริงหรือไม่ สามารถนำประเด็นนี้มาอภิปรายในชั้นเรียนได้

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยควรเป็นไปในลักษณะของการตั้งคำถาม คือ การเปิดให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองจากตัวบทวรรณคดี เข้าใจคำศัพท์ คือ การสอนคำศัพท์ยากให้แก่ักเรียนและให้นักเรียนแปลความหมายคำศัพท์นั้น ๆ ได้ด้วยกลวิธีการสอนของครูผู้สอน ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล คือ การฝึกให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นจากคำถามกระตุ้นการคิดของครู และสามารถนำความคิดเห็นนั้นไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

4.3 หลักการจัดการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรม

หลักในการจัดการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรม ครูควรสอนให้ผู้เรียนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนในชาติ เห็นความงามของภาษา ฝึกการคิดของผู้เรียน รวมทั้งให้ผู้เรียนนำข้อคิดจากวรรณคดีมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสังคมปัจจุบัน การเรียนการสอนวรรณคดีจึงมีความสำคัญ เพราะจะทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวรรณคดีปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน หลักการที่ชี้ในการจัดการเรียนรู้สรุปจากนักวิชาการได้ดังนี้

1. วิธีการถอดคำประพันธ์ วิธีการนี้นิยมใช้กันในการสอนวรรณคดีร้อยกรอง โดยการให้ผู้เรียนแปลความหมายของถ้อยคำ ข้อจำกัดของวิธีการนี้ คือ ข้อความที่ผู้เรียนถอดความนั้นไม่ใช่ความหมายที่แท้จริง เป็นเพียงความหมายที่ใกล้เคียงกับความเดิมเท่านั้น เช่น นิราศภูเขาทอง ม.1 ที่มีการถอดคำประพันธ์ ดังนี้

ถึงบางเตืออ้อมมะเตือเหลื่อประหลาด บังเกิดชาติแมลงหมีมีในไส้
เหมือนคนพาลหวานนอกย่อมขมใน อุปไมยเหมือนมะเตือเหลื่อระอา

ถอดคำประพันธ์ได้ว่า สุนทรภู่เปรียบเทียบลูกมะเตือเหมือนคนพาล ภายนอกนั้นดูสวยงามน่ารับประทานแต่ภายในกลับมีแมลงมีหนอนซ่อนใข้อยู่ เหมือนกับคนพาลที่ปากพูดดีแต่ใจคิดทำอันตราย

2. วิธีการวิเคราะห์ เป็นวิธีการที่ผู้เรียนอ่านวรรณคดีแล้วศึกษาองค์ประกอบ กลวิธีการประพันธ์ และปรัชญาของผู้แต่ง โดยต้องการให้ผู้เรียนเข้าใจส่วนประกอบทั้งหมด ที่ประกอบกันเป็นวรรณคดีแต่ละเรื่อง เช่น โคลงโลกนิติฉบับที่สมเด็จพระยาเดชาดิศร ทรงชำระมีทั้งหมด 593 บท มีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นความเชื่อ ค่านิยม จริยธรรมที่ผู้คนในสังคมยึดถือ เป็นคำสอนที่มุ่งให้ข้อคิด ข้อแนะนำ มุ่งสอนให้เป็นคนดี ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การวิเคราะห์เนื้อหา โคลงที่มุ่งสอนให้ทำความดี

สนิมเหล็กเกิดแต่เนื้อ	ในตน
กินกัดเนื้อเหล็กจน	กร่อนขร้ำ
บาปเกิดแต่ตนคน	เป็นบาป
บาปยอมทำโทษซ้ำ	ใส่ผู้บาปเอง

การวิเคราะห์เนื้อหาสอนเรื่องการยึดมั่นในศีลธรรมหรือความดี และเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม โดยบทประพันธ์ได้เปรียบความชั่วเหมือนกับสนิมที่คอยกัดกินเหล็ก กล่าวคือความชั่วจะกัดกินจิตใจคนที่ทำชั่วหรือคิดชั่ว ยิ่งทำชั่วยิ่งจะยิ่งมีความคิดชั่วและกลายเป็นบาป บาปนั้นก็ส่งผลให้ผู้กระทำชั่วได้รับโทษของการกระทำที่ตนได้ทำ

3. วิธีการทางจิตวิทยา เป็นวิธีการที่ผู้เรียนศึกษาพฤติกรรมของตัวละครโดยใช้ประเด็นทางจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ปมหรือความขัดแย้งทางจิตใจ เช่น บทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกในชั้น ม.3 ที่

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งบทยุคเป็นเครื่องอบรมจิตใจของประชาชน บทยุคพูดเรื่องเห็นแก่ลูก การผูกเรื่องมีความต่อเนื่องราบรื่น ผู้ประพันธ์มีความประณีตในการดำเนินเรื่อง ลักษณะเด่นของเนื้อหา คือ แสดงให้เห็นถึงความเสียสละและความรักของผู้เป็นพ่อทั้งสอง คือ นายลำ พ่อผู้ให้กำเนิดและพระยาภักดีนฤนาถ ผู้ซึ่งเป็นพ่อบุญธรรม ด้วยความเห็นแก่ลูกของนายลำจึงไม่เปิดเผยตน และพระยาภักดีนฤนาถยอมสละเงินทองเป็นจำนวนมากเพื่อความสุขของแม่ล่อ

แม่ล่อ : ถ้ายังงั้นดิฉันก็ยังดีใจมากขั้นที่ได้พบคุณ ก็คุณพ่อของดิฉันที่ตายไปละคะ รู้จักไหม? (นายลำพยักหน้า). ถ้าอย่างนั้นคุณก็ดีกว่าดิฉัน ดิฉันไม่รู้จักเลย, เคยเห็นแต่ในรูปที่ในห้องคุณแม่ รูปร่างสูงๆ หน้าอกกว้าง ดิฉันช่างชอบหน้าเสียจริงๆ หน้าตาเป็นคนซื่อ ใจคอกว้างขวาง, ถ้าใครบอกดิฉันว่าเป็นคนไม่ดี ดิฉันไม่ยอมเชื่อเป็นอันขาดเทียว แต่ท่านก็เป็นคนดีจริงๆ อย่างที่ดิฉันนึกเอาในใจ คุณพ่อนี้ก็ได้บอกดิฉันว่านั่น จริงไหมคะคุณพ่อ? (พระยาภักดีพยักหน้า.)

จากเนื้อหาตอนนี้เป็นจุดคลี่คลายของเรื่อง ปมปัญหาและความขัดแย้งระหว่างพระยาภักดีนฤนาถและนายลำเข้าขั้นมากขึ้นเรื่อยๆ และคลี่คลายลงเมื่อนายลำได้รู้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพ่อที่แท้จริงในความทรงจำของแม่ล่อนั้นเป็นคนดี น่าเคารพนับถือ โดยเธอเชื่อจากการฟังคำบอกเล่าของพระยาภักดีนฤนาถและจินตนาการจากรูปถ่ายที่อยู่ภายในห้องของแม่ที่เสียชีวิตไปแล้ว ความเห็นแก่ตนเองของนายลำจึงได้เป็นเปลี่ยนเป็นความเห็นแก่ลูก

4. วิธีการทางอารมณ์ เป็นวิธีการที่ผู้เรียนแสดงความประทับใจจากวรรณคดีและกลวิธีการใช้ถ้อยคำที่สร้างความรู้สึกของผู้เขียนในลักษณะเดียวกับการบรรยายให้เกิดความซาบซึ้งในการอ่าน เช่นเดียวกับการฟังดนตรี การดูละครหรือภาพวาด วิธีการนี้ครูควรใช้การอ่านออกเสียง เพื่อให้ผู้เรียนฟังและสังเกตความไพเราะของเสียง เช่น กาพย์พระไชยสุริยา สามัคคีเภทคำฉันท์ มัทนะพาธา กาพย์เห่เรือ ฯลฯ

5. วิธีการตอบสนอง เป็นวิธีการที่เน้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นที่มีต่อวรรณคดีที่อ่านอย่างอิสระ โดยการตีความ การอภิปราย การแสดงบทบาท การวาดภาพ ฯลฯ วิธีการนี้เน้นบทบาทของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้สอนต้องเป็นกลางและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าเรียนรู้

6. วิธีการทางศีลธรรม เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนให้เกิดความรู้สึกเรื่องคุณธรรมผ่านพฤติกรรมของตัวละครในวรรณคดี เช่น พระอภัยมณี ตอน นินางผีเสื้อสมุทร

สินสมุทรสุดแสนสงสารแม่	ข้าเลื่องแลดูหน้าน้ำตาไหล
จึงกราบกรานมารดาแล้วว่าไป	จะเข้าใกล้ทูลหัวลูกกลัวนัก
เมื่อวานนี้ตีขาน้อยไปหรือ	ระบมมือเหมือนกระตุกลูกจะหัก
ซึ่งรักลูกลูกก็รู้ว่ารัก	มิใช่จักลืมนคุณกรุณา
ถึงตัวไปใจลูกยังผูกคิด	พอปลดปลิดเปลื้องธรรมา
อย่างเร็วไรโรดโปรดปรานเถิดมารดา	ไปไสยาอยู่ในถ้ำให้สำราญ

จากบทประพันธ์ข้างต้นจะแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูของสินสมุทรที่มีต่อนางยักษ์ แม้นตนเองจะกลัวแม่เพียงใด แต่ก็ไม่มีบุญคุณ ถึงตนเองจะไปไกลแต่ถ้าเสร็จธุระก็จะกลับมาหาแน่นอน ศีลธรรมเรื่องความกตัญญูยังเชื่อมโยงกับการสอนผู้เรียนให้มีความรักและเคารพผู้มีพระคุณอีกด้วย

7. วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการให้ผู้เรียนศึกษาชีวประวัติของผู้แต่งและสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์ในสมัยที่เกิดวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ เช่น ลิลิตตะเลงพ่าย ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ได้ทรงพระนิพนธ์โดยอ้างอิงจากพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ซึ่งพระองค์คงจะทรงประทับใจเนื้อหาและสำนวนโวหารในตอนบรรยายเกี่ยวกับวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จึงทรงนำมานิพนธ์เป็นเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ดังจะเห็นได้จากเนื้อความที่เป็นอย่างเดียวกัน และสำนวนโวหารที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ท่านมีพระประสงค์ที่จะนิพนธ์เรื่องตะเลงพ่ายให้คู่กับลิลิตยวนพ่ายด้วย โดยทรงเห็นว่าเรื่องลิลิตยวนพ่ายเป็นวรรณคดี ยอพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถที่มีชื่อเสียงที่สุดในสมัยอยุธยา พระองค์ทรงนิพนธ์เรื่องนี้เพื่อให้เป็นวรรณคดียอพระเกียรติในสมัยรัตนโกสินทร์ที่มีความไพเราะไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าลิลิตยวนพ่าย โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2133 สมเด็จพระมหาธรรมราชาเสด็จสวรรคต กรุงศรีอยุธยาอาจมีเหตุการณ์วุ่นวายแย่งชิงราชบัลลังก์จึงฉวยโอกาสสั่งให้พระมหาอุปราชเป็นผู้เป็นโอรสยกทัพมารุกรานไทย ในขณะนั้นสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเป็นพระมหากษัตริย์ครองกรุงศรีอยุธยา โดยมีสมเด็จพระเอกาทศรถผู้เป็นอนุชาทรงดำรงตำแหน่งมหาอุปราชกำลังเตรียมทัพเพื่อไปรบกับเขมร แต่เมื่อได้ทราบข่าวว่าพม่ายกทัพมารุกราน จึงได้จัดเตรียมทัพรบศึกกับพม่าแทน และกลายเป็นศึกยุทธหัตถีครั้งที่ 5 ของประวัติศาสตร์ไทยที่แสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ และทรงพระปรีชาสามารถในการสู้ศึกของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชอีกด้วย

4.4 เทคนิคการจัดการเรียนรู้วรรณคดีวรรณกรรม

4.4.1 เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share)

เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) เป็นเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนไม่ซับซ้อน และมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ที่สอดคล้องกัน ดังนี้

ชลธิชา ทับทวี (2554) ได้ให้ความหมายของ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ไว้ว่า รูปแบบในการเรียนแบบร่วมมือโดยมีการจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน 2 คน ที่จับคู่กันภายในกลุ่ม โดยเป็นกิจกรรมการเรียนที่เริ่มจากครูเสนอสถานการณ์ปัญหา หรือโจทย์คำถามแล้วให้สมาชิกคิดหาคำตอบด้วยตนเอง แล้วนำคำตอบไปอภิปรายกับเพื่อนเป็นคู่ ช่วยกันแบ่งปันความคิดในประเด็นของปัญหาเพื่อหาข้อสรุป จากนั้นนำผลสรุปเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อหาข้อสรุปประเด็นคำถามจากนักเรียนทั้งชั้น สอดคล้องกับ สุบรรณ ตั้งศรีเสรี (2556) ที่ได้ให้ความหมายของ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ไว้ว่า คือเทคนิคที่ให้นักเรียนจับคู่กัน 2 คน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถ่ายทอดความคิดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ตนเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ครูเสนอปัญหาหรือถามกระตุ้นการคิดนักเรียนแต่ละคนเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในสถานการณ์ใหม่ ๆ เพื่อหาคำตอบที่เป็นไปได้ 2) ครูให้นักเรียนร่วมกันคิดหาแนวทางแก้ปัญหาหรือคำตอบร่วมกันกับคู่ของตนจากนั้นหาข้อสรุปครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และ 3) ครูให้นักเรียนเสนอข้อสรุปของคู่ตนเองในชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ สุมาลี ชุบุญ (2560) ได้ให้ความหมายของ เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ไว้ว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่ม โดยการให้นักเรียนจับคู่และตอบคำถาม รวมถึงอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนเอง ในประเด็นหรือสถานการณ์ตามที่กำหนด ฝึกการทำงานและการพูดแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับอุษา ภิรมย์รักษ์ (2562) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนจับคู่กัน 2 คน โดยเริ่มจากครูตั้งปัญหาหรือโจทย์คำถาม แต่ละคนหาคำตอบด้วยตนเองก่อน แล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนเอง จากนั้นนำความรู้ที่ได้ไปนำเสนอให้เพื่อนในชั้นเรียนได้ฟัง ซึ่งสรุปขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การคิด (Think) 2) การจับคู่ (Pair) 3) การแบ่งปัน (Share) สรุปได้ว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) หมายถึง รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในลักษณะของกระบวนการกลุ่มเพื่อฝึกกระบวนการคิดและการแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ครูนำเสนอปัญหา สถานการณ์ปัญหา โจทย์ปัญหา หรือถามกระตุ้นการคิด โดยให้นักเรียนคิดหาคำตอบด้วยตนเอง 2) ครูให้นักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคู่ของตนเอง 3) ผลสรุปจากคู่ของตนเองนำเสนอให้เพื่อนในชั้นเรียนได้ฟัง

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share)

ขั้นที่ 1 ผู้สอนตั้งปัญหาหรือกิจกรรม

ขั้นที่ 2 นักเรียนค้นหาคำตอบโดยลำพัง

ขั้นที่ 3 นักเรียนจับคู่ และร่วมกันคิดแก้ปัญหาระหว่างกัน

ขั้นที่ 4 นำเสนอ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกันกับนักเรียนทั้งชั้น

การจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) เริ่มจากการกระตุ้นความคิดของนักเรียนจากการตั้งคำถามของครู แล้วให้นักเรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบด้วยตนเองในระยะเวลาอันสั้น แล้วจึงให้จับคู่กับเพื่อน ทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด แลกเปลี่ยนคำตอบซึ่งกันและกันพร้อมกับจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการทำงานร่วมกัน หลังจากนั้นแต่ละคู่จึงออกมานำเสนอข้อมูลกับเพื่อนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน

นอกจากนี้ Lee et al. (2018) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การคิด ให้นักเรียนคิดเป็นรายบุคคลหลังจากการตั้งคำถาม

ขั้นที่ 2 อภิปรายความคิดร่วมคู่ของตนเองเพื่อสกัดคำตอบสุดท้าย

ขั้นที่ 3 แบ่งปันคำตอบที่ได้จากคู่ของตนเองให้กับคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน

สรุปได้ว่า ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 ครูตั้งคำถามกระตุ้นการคิด หรือสถานการณ์ที่น่าสนใจและเหมาะสมโดยให้นักเรียนคิดด้วยตนเองก่อน ขั้นที่ 2 จับคู่กับเพื่อนและนำความคิดของตนไปอภิปราย แลกเปลี่ยนกับคู่ของตนเพื่อหาคำตอบหรือคำอธิบายของปัญหาที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนทั้งชั้นเรียนโดยการนำเสนอข้อมูลของตนเองที่ได้จากการอภิปรายร่วมกันเป็นคู่

ข้อดีของเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share)

เทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) เป็นกลวิธีการสอนที่มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด นักวิชาการได้กล่าวถึงข้อดีและข้อจำกัดของเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ไว้ดังนี้

ชลธิชา ทับทวี (2554) ได้กล่าวถึงข้อดีของเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think pair share) ไว้ว่า 1) ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง 2) ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ 3) ทำให้นักเรียนได้มีทักษะการคิดและทักษะการแก้ปัญหา 4) ทำให้นักเรียนฝึกทักษะการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 5) ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจ และกล้าแสดงความคิดเห็นต่อหน้าบุคคลอื่น และ 6) สามารถนำเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิดไปใช้ได้หนึ่งครั้งหรือหลายครั้ง ในระยะเวลาตามคาบที่กำหนดให้ จะใช้วิธีนี้วิธีเดียวหรือสลับกับวิธีอื่นในแต่ละครั้งที่สอน นอกจากนี้พิสมร ชูเอม (2561, อ้างถึงใน Lyman , 1987) ได้กล่าวถึงข้อดีของเทคนิค เพื่อนคู่คิด (Think pair share) ไว้ว่า เทคนิคเพื่อนคู่คิดเป็นหนึ่งในการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีข้อดีหลายประการ คือ 1) เทคนิคเพื่อนคู่คิดทำได้อย่างรวดเร็วและใช้เวลาเตรียมไม่มากนัก 2) เทคนิคเพื่อนคู่คิดทำให้การอภิปรายในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเนื่องจากนักเรียนได้ฝึกคิดด้วยตนเองก่อนที่จะแบ่งปันกับเพื่อนและชั้นเรียนทั้งหมด 3) นักเรียนมีโอกาสที่จะฝึกฝนเรียนรู้ ทักษะการคิดในระดับที่สูงขึ้นจากเพื่อนของตนเองและได้รับความมั่นใจในตนเองมากขึ้น เมื่อออกไปรายงานความคิดเห็นยังชั้นเรียนทั้งหมด 4) ขั้นตอน "จับคู่" จะช่วยให้มั่นใจก่อนออกไปแบ่งปันในระดับกลุ่มใหญ่ 5) นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้พูดคุย 6) นักเรียนและครูมีโอกาสนในการอภิปรายกลุ่ม 7) เทคนิคเพื่อนคู่คิดใช้กับทุกระดับชั้นเรียนและขนาดของชั้นเรียน

4.4.2 การหวมกคิดหกใบของ De Bono

เทคนิคการคิดแบบหวมกหกใบคิดค้นขึ้นโดย ดร.เอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน เป็นวิธีคิดที่แยกความคิดโดยผ่านกระบวนการใช้หวมกหกสี ได้แก่ สีขาว สีแดง สีดำ สีเหลือง สีเขียวและสีฟ้า รายละเอียดมีดังนี้

De Bono (2000) กล่าวว่า ความคิดคือชุมทรัพย์ที่สำคัญของมนุษย์ เราไม่อาจพอใจกับความคิดของเราและยังต้องการพัฒนาให้ดีขึ้นอยู่เสมอ อุปสรรคของความคิดมีหลายอย่าง เช่น ความสับสน ความพยายามในการคิดมากเกินไป อารมณ์ ข้อมูล เหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ ต่างเข้ามารุมเร้าพร้อม ๆ กัน เหมือนกำลังโยนลูกบอลหลาย ๆ ลูกพร้อมกัน หวมกหกใบเป็นแนวคิดที่ง่ายและสะดวกสบาย ซึ่งทำให้แยกอารมณ์กับเหตุผล แยกความคิดสร้างสรรค์กับข้อมูลได้ ส่งผลให้เห็นความคิดได้กว้างมากขึ้น เขาจึงได้พัฒนาหวมกความคิดหกใบซึ่งประกอบด้วยหกสี แต่ละสีมีหน้าที่แตกต่างกัน โดยผู้สวมหวมกต้องแสดงความคิดตามสีที่ตนเองสวมอยู่ เริ่มจากหวมกใบสีฟ้าจากนั้นเป็นสีอื่น ๆ ตามลำดับชั้นและจบด้วยหวมกสีฟ้าเป็นข้อสรุป

สีขาว หมายถึง ความเป็นกลาง

สีแดง หมายถึง อารมณ์

สีดำ หมายถึง ความระมัดระวัง

สีเหลือง หมายถึง ความคิดทางบวก

สีเขียว หมายถึง ความคิดสร้างสรรค์

สีฟ้า หมายถึง การควบคุม

หลักการใช้หมวกแบ่งเป็น 2 แบบ ได้แก่

1. การใช้แบบเดี่ยว คือ การเลือกใช้หมวกเพียงหนึ่งใบเพื่อตอบสนองกับความต้องการขณะนั้น เช่น ใช้หมวกสีเขียวเพื่อหาแนวทางใหม่ ๆ

2. การใช้แบบเป็นลำดับ คือ การใช้หมวกโดยเรียงเป็นลำดับแบ่งได้ 2 แบบ

2.1 การใช้แบบเป็นลำดับต่อเนื่อง โดยให้คนแรกเลือกหมวกสีใดก็ได้ จากนั้นส่งหมวกต่อไปตามลำดับเพื่อให้สมาชิกเลือก

2.2 การใช้แบบกำหนดล่วงหน้า อาจเริ่มที่สีฟ้าก่อนจากนั้นปฏิบัติตามลำดับของหมวกที่ตนได้จากนั้นจับด้วยหมวกสีฟ้าเพื่อสรุป โดยผู้ที่ใช้หมวกต้องรู้หน้าที่ของสีหมวกที่ตนใช้ด้วย

เดอ โบโน เสนอขั้นตอนการสอนไว้ดังนี้

ขั้นนำ แสดงกระบวนการที่จะสอน

ขั้นอธิบาย ให้ตัวอย่างและอธิบายการใช้หมวกแต่ละใบ

ขั้นสาธิต แสดงการใช้หมวกแต่ละใบ

ขั้นปฏิบัติ ใช้กระบวนการฝึกฝนในหมวกแต่ละใบ

ขั้นหารายละเอียดเพิ่มเติม สังเกตการณ์ทำงานของกระบวนการ

ขั้นสรุป สรุปกระบวนการทั้งหมด

สจวร์ต สินธพานนท์ (2553: 193 - 196) กล่าวว่า สีเป็นชื่อหมวก มีความหมาย ดังนี้

1. หมวกสีขาว เป็นข้อเท็จจริงหรือตัวเลข เมื่อบุคคลสวมหมวกสีขาวหมายความว่าบุคคลนั้นจะต้องทำใจเป็นกลางให้ข้อมูลที่เป็นความจริง เชื่อถือได้ ไม่นำความคิดของตนเองเข้าไปปะปน

2. หมวกสีแดง เป็นการแสดงถึงด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทั้งทางบวกและลบ

3. หมวกสีดำ เกี่ยวข้องกับความคิดทางลบ เมื่อบุคคลสวมหมวกนี้แล้วจะแสดงความคิดเห็น จุดด้อย จุดเสียข้อผิดพลาด

4. หมวกสีเหลือง เป็นการมองในด้านบวก ในแง่ดี ความเป็นไปได้ คุณค่า จุดเด่น ความคิดแปลกใหม่

5. หมวกสีเขียว แสดงถึงความเจริญงอกงาม มีชีวิต เมื่อบุคคลสวมหมวกสีเขียว จะแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ทางเลือกหลากหลายและความคิดใหม่

6. หมวกสีฟ้า แสดงถึงการควบคุม ชัดเจนในเรื่องของความคิดรวบยอด

การสวมหมวกความคิด คือ ผู้สวมเป็นผู้คิดตามหมวกสี นั้น ๆ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้สวมหมวกที่หลากหลายเพื่อให้สมาชิกได้คิดตามสีที่สวมอยู่ ควรเน้นทักษะหรือหมวกที่กำลังสอน ทบทวนชื่อหมวกบ่อย ๆ และสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้สนุกสนาน

ประโยชน์ของเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบนิยมใช้กันอย่างกว้างขวาง จึงทำให้หลายปีที่ผ่านมามีผลของการใช้หมวกหกใบจึงขยายเพิ่มมากขึ้น ทำให้เห็นประโยชน์ของเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบมากยิ่งขึ้น มีนักวิชาการอธิบายประโยชน์ของเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ดังนี้

De bono (2000) กล่าวว่า เมื่อถึงหมวกสีฟ้าลำดับสุดท้าย จะเกิดการตัดสินใจร่วมกัน และมีแนวทางการคิดไปในทิศทางเดียวกันอย่างไม่น่าเชื่อ นอกจากหมวกหกใบจะช่วยให้เกิดข้อสรุปจากความคิดรอบด้านแล้ว ยังช่วยให้ประหยัดเวลาในการประชุมหรือการเรียนรู้อีกด้วย

สุดตระการ ธนโกเศศ และคณะ (2546) กล่าวว่า การตัดสินใจจะเกิดขึ้นเอง เมื่อไปถึงหมวกสีฟ้าใบสุดท้ายที่เป็นการสรุป ทุกคนจะเล็งเห็นการตัดสินใจอย่างชัดเจนและมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน

สรุปได้ว่าเทคนิคการคิดแบบหมวกความคิดหกใบช่วยให้สมาชิกมีความคิดที่เป็นลำดับขั้น มีความรอบคอบก่อนการตัดสินใจ ฝึกให้เป็นคนใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และทำให้สมาชิกมีแนวคิดไปในทางเดียวกันเพื่อหาข้อสรุปได้

4.4.3 กลวิธีการเดาความหมายศัพท์จากบริบท

การอ่านวรรณคดีมีคำศัพท์ยากและคำไวพจน์ในบทร้อยกรองจำนวนมาก ผู้เรียนจำเป็นต้องมีกลวิธีการอ่านเพื่อสร้างความเข้าใจในบทอ่าน เทคนิคการสอนอ่านมีหลากหลายวิธี หนึ่งในนั้นคือการเดาความหมายจากบริบท ซึ่งกลวิธีการอ่านนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเดาความหมายเพื่อแปลความหมายทั้งระดับคำและระดับประโยคได้ด้วยตนเอง

มณีรัตน์ สุโกโชติรัตน์ (2555) กล่าวว่า กลวิธีการเดาความหมายศัพท์จากบริบทหรือ ถอดรหัสคำในบริบท หมายถึง การใช้บริบทเพื่อช่วยผู้อ่านคาดคะเนคำที่ไม่คุ้นเคยว่าคำนั้นคือคำอะไร อ่านว่าอย่างไร หรือมีความหมายว่าอย่างไร

Stuart Webb & Paul Nation (2017) กล่าวว่า การเดาความหมายจากบริบท คือ การเดาความหมายคำจากคำแวดล้อมหรือจากบริบท โดยใช้ประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวกับคำแวดล้อมนั้น ๆ เพื่อนิยามหรือเดาความหมายของคำที่ไม่รู้

กล่าวโดยสรุป กลวิธีการเดาความหมายจากบริบท หมายถึง การดูข้อความแวดล้อมหรือคำข้างเคียงเพื่อหาความหมายคำศัพท์นั้น ๆ โดยใช้ความรู้เดิมเป็นพื้นฐาน

กระบวนการสอนและกิจกรรมที่ใช้กลวิธีการเดาความหมายจากบริบทสามารถนำไปใช้ได้โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ชี้นำ ครูชี้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการคาดคะเนความหมายจากบริบท

1.1 เลือกคำศัพท์ยากที่คาดว่านักเรียนไม่ทราบความหมาย จากนั้นถามนักเรียนว่าเคยได้ยินคำที่มีคำนี้ประกอบหรือมีการออกเสียงคล้ายกันหรือไม่ พร้อมชี้ให้เห็นว่านักเรียนมีวิธีคาดคะเนความหมายของคำศัพท์เหล่านั้นได้อย่างไร

1.2 เขียนประโยคที่ประกอบด้วยคำศัพท์นั้น แล้วให้นักเรียนคาดคะเนความหมาย จากนั้นครูเฉลยพร้อมชี้แจงเหตุผล

2. การสอนบริบท

2.1 อธิบายประโยชน์ของการใช้กลวิธีเดาความหมายจากบริบท และเหตุผลที่ต้องให้นักเรียนใช้การเดาความหมายจากบริบท จากนั้นครูให้นักเรียนฝึกเติมคำในประโยคและฝึกคาดคะเนความหมาย

2.2 ให้นักเรียนสังเกตรูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ กราฟ ซึ่งช่วยให้เข้าใจขึ้น

2.3 ตรวจสอบเครื่องหมายวรรคตอนซึ่งเป็นสิ่งชี้แนะ

2.4 ให้นักเรียนสำรวจบริบทว่ามีส่วนอื่น ๆ ที่ช่วยให้เดาความหมายเหล่านั้นได้หรือไม่ กลวิธีการคาดคะเนความหมายของคำที่ไม่ทราบความหมาย 1) พิจารณา : กวาดสายตาเพื่อหาคำที่ไม่ทราบความหมาย 2) หาเหตุผล : พยายามทำความเข้าใจและเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม 3) ตنتاجานาย : คาดคะเนความหมายของคำศัพท์นั้น ๆ 4) ทายอีกครั้ง : ถ้าคาดคะเนแล้วความหมายยังไม่ถูกต้อง ให้ปฏิบัติซ้ำ

2.5 ให้ฝึกคิดหาความหมายจากคำที่ไม่คุ้นเคยอีกครั้ง

2.6 ให้นักเรียนอ่านบทซ้ำ และพิจารณาว่าอ่านข้ามคำสำคัญในการช่วยหา
ความหมายหรือไม่

2.7 ให้นักเรียนคิดว่า เคยเห็นคำที่ไม่ทราบความหมายที่ได้บ้าง

2.8 ให้นักเรียนค้นหาความหมายจากพจนานุกรม

2.9 ให้นักเรียนขอความช่วยเหลือหากไม่สามารถคาดเดาความหมาย

ประโยชน์ของกลวิธีการเดาความหมายศัพท์จากบริบท

กลวิธีการเดาความหมายจากบริบทเป็นกลวิธีที่ไม่ซับซ้อนแต่สามารถใช้ได้ผลเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการเดาความหมายในระดับคำหรือระดับประโยค มณีรัตน์ สุขโชติรัตน์ (2555) ธีญธรรัตน์ ปาณะกุล (2558) กล่าวว่า ผู้อ่านสามารถใช้ความรู้ด้านการเดาศัพท์จากบริบทไปใช้กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่คล้ายกันได้ เช่น นำไปเดาศัพท์จากบทประพันธ์โดยอาศัยการสังเกตคำที่มีรากศัพท์เหมือนกันเพื่อเดาความหมายของคำนั้น การเดาความหมายคำจากบริบทเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านบทคัดตอนหรือบทความได้ราบรื่นและรวดเร็วยิ่งขึ้น

Stuart Webb & Paul Nation (2017) กล่าวว่า การเดาความหมายคำศัพท์จากบริบทช่วยให้ผู้อ่านสามารถรู้ความหมายของคำศัพท์ได้ โดยไม่ต้องเปิดหาความหมาย ช่วยประหยัดเวลาและฝึกทักษะการคิด

กล่าวโดยสรุป กลวิธีการเดาความหมายศัพท์จากบริบทมีข้อดีและประโยชน์หลายด้าน เช่น ช่วยประหยัดเวลาในการหาความหมายคำศัพท์จากพจนานุกรม ทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดให้ดียิ่งขึ้นด้วย

4.5 การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม

ตัวอย่าง

แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย ๖
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๔ อิศรญาณภาษิต

รหัสวิชา ท ๒๓๑๐๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง ศีลภาษิต
เวลาเรียน ๓ ชั่วโมง

๑. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้

มาตรฐาน ท ๕.๑ เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ท ๕.๑ ม.๓/๑ สรุปเนื้อหาวรรณคดี วรรณกรรม และวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับที่ยากยิ่งขึ้น

๒. สาระสำคัญ/สาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ

อิศรญาณภาษิตพระราชนิพนธ์ของหม่อมเจ้าอิศรญาณ แต่งเป็นกลอนเพลงยาว เนื้อหามุ่งให้คติเตือนใจในการดำเนินชีวิต การใช้ภาษาเข้าใจง่าย มีบทเปรียบเทียบคมคาย มีการใช้สำนวนโวหารแฝงด้วยน้ำเสียงประชดประชัน ทำให้ผู้อ่านมีความรู้สึกร่วมไปกับผู้แต่ง เป็นวรรณคดีที่ทรงคุณค่า ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อให้เข้าใจวิถีคิด ค่านิยม และความเชื่อของคนไทย

สาระการเรียนรู้

๑. สรุปเนื้อเรื่องวรรณคดี
๒. ประวัติที่มาของผู้แต่งและจุดประสงค์ของเรื่อง
๓. ถอดคำประพันธ์

๓. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. นักเรียนสามารถบอกประวัติผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์ ที่มาของเรื่อง และจุดประสงค์ของเรื่องอิศรญาณภาษิตได้
๒. นักเรียนสามารถเขียนสรุปเนื้อหาของเรื่องอิศรญาณภาษิตได้
๓. นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม

๔. สมรรถนะสำคัญ

- ความสามารถในการสื่อสาร (ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน)
- ความสามารถในการคิด

๕. การจัดการเรียนรู้

๑. ครูนำเสนอสำนวนสุภาษิตบนกระดาน จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันบอกความหมายและยกตัวอย่าง

ตามความเข้าใจ โดยสำนวนมีดังต่อไปนี้

- ๑.๑ ชายข้าวเปลือกหญิงข้าวสาร

๑.๒ น้ำพิ่งเรือเสื่อพิ่งป่า

๑.๓ เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด

๑.๔ พิ่งหูไว้หู

๒. นักเรียนร่วมกันสนทนา โดยครูใช้คำถาม ดังนี้ ภาษิตคืออะไร (แนวตอบ : ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบทอดกันมา มีความหมายเป็นคติ)

๓. ครูพูดสรุปคำตอบของนักเรียน จากนั้นเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน เรื่อง อิศรญาณภาษิต
ชั้นสอน

๑. ให้นักเรียนศึกษาเกี่ยวกับประวัติผู้แต่ง ผลงานของผู้แต่ง ที่มาของเรื่อง จุดมุ่งหมายในการแต่ง
ลักษณะคำประพันธ์ และเนื้อเรื่องย่อ เพื่อทำความเข้าใจก่อนอ่านอิสรญาณภาษิต จากนั้นครูอธิบายโดยใช้
PowerPoint ประกอบการบรรยาย ดังนี้

ผู้แต่ง คือ หม่อมเจ้าอิศรญาณ (บางตำราว่า “อิศรญาณ”)

ประวัติผู้แต่ง

หม่อมเจ้าอิศรญาณเป็นโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงมหิศวรินทราเมศ (พระองค์เจ้าโตตันราชสกุล มหากุล พระโอรสในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเจ้าจอมมารดาเลี้ยง) พระนามเดิมของหม่อมเจ้าอิศรญาณไม่ปรากฏเด่นชัด เคยทรงผนวชอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหารทรงมีพระสมณฉายาว่า อิศรญาณโณ ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าหม่อมเจ้าอิศรญาณประสูติและสิ้นชีพิตักษัยเมื่อใด

ลักษณะคำประพันธ์

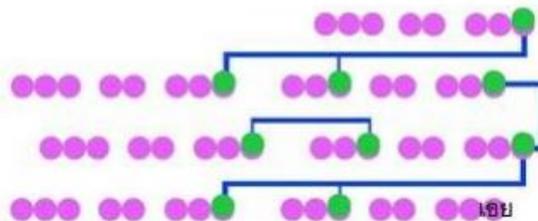
อิศรญาณภษิตเป็นกลอนเพลงยาว ขึ้นต้นด้วยวรรครับ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเพลงยาวอิศรญาณ หรือภษิตอิศรญาณ มีจำนวน ๒๖ บท

กลอนเพลงยาวเป็นชื่อคำประพันธ์ประเภทกลอนชนิดหนึ่ง แต่งโดยไม่จำกัดความยาวและมีข้อบังคับทางด้านลักษณะเช่นเดียวกับกลอนสุภาพ กล่าวคือ บทหนึ่งมี ๔ วรรค และมีจำนวนคำในวรรคหนึ่ง ๆ ประมาณ ๘-๙ คำเป็นพื้น ลักษณะที่แตกต่างไปจากกลอนแปดทั่วไปคือต้องขึ้นต้นบทแรกด้วยวรรครับ แทนที่จะขึ้นต้นด้วยวรรคสดับเป็นวรรคแรก และต้องลงท้ายบทด้วยคำว่า “เอ๋ย”

แผนผังกลอนเพลงยาว มีลักษณะดังนี้

เทศนาคำไทยให้เป็นทาน	อิศรญาณชาญกลอนอักษรสาร
สำหรับคนเจ้าจิตจริตเขลา	โดยตำนานศุภอรโรธสวัสดิ์
	ด้วยมัวเมาโม้หมากในซากผี

กลอนเพลงยาว

จุดประสงค์การแต่ง

๑. เพื่อสั่งสอนเตือนใจให้ลูกคิดก่อนที่จะกระทำการใด ดังที่ว่า “เห็นตอหลักปักขวางหนทางอยู่ พิเคราะห์ดูควรทิ้งแล้วจึงถอน”

๒. เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนต่อผู้อื่นในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ดังที่ว่า “ผู้ใดดีดีต่อย่างอกิจ ผู้ใดผิดผ่อนพักอย่าหักท้าว”

ความเป็นมา

มีเรื่องเล่ากันว่าครั้งหนึ่งหม่อมเจ้าอิศรญาณทรงทำอะไรแปลกไป จนมีผู้ตำหนิให้รู้สึกน้อยพระทัย วรรณคดีเรื่องอิศรญาณภษิตซึ่งทรงนิพนธ์ขึ้นในเวลาต่อมาจึงแฝงด้วยน้ำเสียงบ่นแถมเสียดสีประชดประชัน สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานภาพทรงวิจารณ์เรื่องอิศรญาณภษิตว่า “แต่งดีตามอารมณ์ฟุ้งซ่าน ถือเป็นแบบฉบับนักไม่ได้”

ชั้นสอน

๒. ครูให้นักเรียนสืบค้นความรู้เกี่ยวกับ “กลอนเพลงยาว” จากหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และแหล่งข้อมูลออนไลน์ จากนั้นครูสุ่มถามนักเรียน ๒ คน โดยใช้คำถามกระตุ้นความคิด ดังนี้

๒.๑ ลักษณะฉันทลักษณ์ของกลอนเพลงยาวกับกลอนสุภาพแตกต่างกันอย่างไร (แนวตอบ :

กลอนเพลงยาวเป็นกลอนที่บังคับบทขึ้นต้นเพียง ๓ วรรค จัดเป็นกลอนขึ้นต้นไม่เต็มบท ขึ้นต้นด้วยวรรครับในบทแรก ส่วนบทต่อ ๆ ไป คงมี ๔ วรรคตลอด สัมผัสเป็นแบบกลอนสุภาพ ไม่จำกัดความยาวในการแต่งแต่นิยมจบด้วยบาทคู่ และต้องลงด้วยคำว่าเอย)

๒.๒ เนื้อหาในการแต่งกลอนเพลงยาวมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกับนิราศอย่างไร

(แนวตอบ : กลอนเพลงยาว มีเนื้อหาแบบจดหมายแสดงความพิศวาส แสดงรำพึงรำพันรักโศก บางคราวแสดง

แบบวาทะ และเป็นโอวาทเกี่ยวกับการแสดงคุณธรรมก็มี แต่งเป็นสุภาพศีกก็มีส่วนนิราศมีเนื้อหาเน้นการรำพึง

รำพันถึงนางอันเป็นที่รัก)

๓. ครูพูดสรุปคำของนักเรียน จากนั้นให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดในเอกสารประกอบการเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ศีกษาภษิต กิจกรรมที่ ๑ สืบค้นคำประพันธ์ ให้

นักเรียนสืบค้นความรู้เกี่ยวกับ “กลอนเพลงยาว” พร้อมทั้งเขียนอ้างอิงแห่งที่มาของความรู้ชั้นสรุป

๑. นักเรียนเขียนสรุปเรื่อง อิศรณญาณภษิต ลงในสมุดบันทึก โดยครอบคลุมประเด็นผู้แต่ง ประวัติ และ

ผลงาน ที่มาของเรื่อง ลักษณะคำประพันธ์ และจุดมุ่งหมายในการแต่ง

๒. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามประเด็นที่ไม่เข้าใจ เกี่ยวกับผู้แต่ง ประวัติและผลงาน ที่มาของเรื่อง ลักษณะคำประพันธ์ และจุดมุ่งหมายในการแต่งอิศรณญาณภษิต จากนั้นกล่าวคำชมเชยนักเรียนที่มี

ความตั้งใจในการทำแบบฝึกหัด

ชั้นสรุป

๑. ครูขอตัวแทนนักเรียน ๒ คน พูดสรุปเนื้อหาโดยภาพรวมของคำประพันธ์เรื่อง อิศรณญาณภษิตโดยครอบคลุมประเด็นลักษณะคำสอน และสำนวนที่ปรากฏ

๒. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามประเด็นที่ไม่เข้าใจ เกี่ยวกับการถอดคำประพันธ์ เรื่อง อิศรณญาณภษิต จากนั้นกล่าวคำชมเชยนักเรียนที่มีส่วนร่วมในการตอบคำถาม

๖. ชิ้นงาน/ภาระงาน/อื่น ๆ

๑. แบบฝึกหัด สรุปสาระสำคัญ เรื่อง อิศรญาณภาษิต

๒. แบบฝึกหัด กิจกรรมที่ ๑ สืบค้นคำประพันธ์ หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ศึกษาภาษิต เอกสาร
ประกอบการเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๓. แบบฝึกหัด กิจกรรมที่ ๔ รู้จำความหมายภาษิต หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ศึกษาภาษิต เอกสาร
ประกอบการเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๗. สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

๑. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
ของสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๒. เอกสารประกอบการเรียน วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๓. PowerPoint ประกอบการบรรยาย เรื่อง อิศรญาณภาษิต

๘. การวัดและประเมินผล

วิธีการ

ตรวจและประเมินแบบฝึกหัด

สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

เครื่องมือ

แบบฝึกหัด

แบบสังเกตพฤติกรรม

รายการอ้างอิง

กาญจนา นาคสกุล และคณะ. (2554). **บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 1 : ระบบเสียง อักษรไทย การอ่าน
คำและการเขียนสะกดคำ.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและ
มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

กำชัย ทองหล่อ. (2543) **หลักภาษาไทย: กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2543**

จิรวัดณ์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2555). **ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

จุฑามาศ กันตื๊บ. 2554. **การพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำ โดยใช้เทคนิคจิกซอร์ว 2
ร่วมกับ เกมการศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. ปรินญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาไทยภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.**

พรทิพย์ แฟงสุด. (2559). **เทคนิคการเรียนภาษาไทย : การเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง.** กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์
เซ็นเตอร์.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.**

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สภสค.ลาดพร้าว.